

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, J. Basanavičiaus g. 5, LT-01118 Vilnius, tel. (8 5) 219 3400, faks. (8 5) 262 3120, el. p. dmm@lrkm.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188683671

Lietuvos Respublikos restauratorių sąjungai

2022-01- Nr. S2-
I 2022-01-18 Nr. RS-220118

Kopija
Valstybinei kultūros paveldo komisijai
Kultūros paveldo departamentui
Lietuvos nacionaliniam muziejui

DĖL VILNIAUS PILIAVIETĖS, VADINAMOS GEDIMINO KALNU, TVARKOMŲJŲ PAVELDOSAUGOS IR TVARKOMŲJŲ STATYBOS DARBŲ

Kultūros ministerija pagal kompetenciją išnagrinėjo Lietuvos Respublikos restauratorių sąjungos 2022-01-18 raštą Nr. RS-220118 „Dėl Vilniaus piliavietės, vad. Gedimino kalnu Tvarkybos darbų“, kuriame reiškiamas susirūpinimą dėl kultūros paminklo – Vilniaus piliavietės, vad. Gedimino kalnu, pilies kalnu, Aukštutine ir Žemutine pilimi (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 141) (toliau – Gedimino kalnas) tvarkymo, kuris stringa dėl skirtingo tvarkybos darbų interpretavimo, eigos.

Kultūros ministerija dėkoja Lietuvos Respublikos restauratorių sąjungai už rūpestį Gedimino kalno tvarkymu ir už atkreiptą dėmesį į problemas, kylančias skirtingai interpretuojant tvarkybos nuostatas.

Pažymėtina, kad Kultūros ministerijai, jokių teisės aktu – nei Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymu, nei Kultūros ministerijos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės, nei kitais teisės aktais, kuriais suteikiami įvairūs įgaliojimai, Kultūros ministerijai nėra suteikta teisė aiškinti teisės aktus ir pateikti paaiškinimus, todėl Kultūros ministerija pateikia tik savo nuomonę dėl minėtame rašte keliamų klausimų.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo (toliau – NKPAĮ) 2 straipsnio 34 punktu, tvarkyba – nekilnojajamajam kultūros paveldui išsaugoti atliekami darbai: taikomasis tyrimas, remontas, avarijos grėsmės pašalinimas, konservavimas, restauravimas, šių darbų planavimas ir projektavimas. Pagal NKPAĮ 2 straipsnio 36 punktą tvarkomieji paveldosaugos darbai – tvarkybos darbai, atliekami pagal specialias technologijas, užtikrinančias autentiškumo išsaugojimą. Pagal 37 punktą tvarkomieji statybos darbai – statybos ar griovimo darbai,

kaip apibrėžta Lietuvos Respublikos statybos įstatyme (toliau – SĮ), atliekami kultūros paveldo objekte, jo teritorijoje ar apsaugos zonoje, kultūros paveldo vietovėje. Nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkyba reglamentuota NKPAĮ 23 straipsnyje. Pagal šio straipsnio 8 dalį specialieji paveldosaugos reikalavimai tvarkomiesiems statybos darbams ir statybą leidžiantys dokumentai juos atlikti išduodami SĮ nustatyta tvarka. Pagal SĮ 27 straipsnio 30 dalį statybą leidžiantis dokumentas kultūros paveldo statinio tvarkomiesiems statybos darbams atlikti išduodamas šio įstatymo nustatyta tvarka, atsižvelgiant į statybos rūšį. Pagal SĮ 27 straipsnio 5 dalies 2 punktą statybą leidžiančiam dokumentui, išskyrus šio straipsnio 1 dalies 8 punkte nurodytą dokumentą, gauti pateikiami šie dokumentai: šio įstatymo 24 straipsnio 1 dalyje nurodytas atitinkamas statinio projektas ir jo elektroninė versija arba tik statinio projekto elektroninė versija, pasirašyta elektroniniu parašu privalančių jį pasirašyti asmenų (įskaitant ir atvejus, kai ši versija teikiama per prieigą), – Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka ir sąlygomis; jeigu statinio projektas sudarytas iš atskirų dalių, pateikiama bendroji, architektūrinė, kultūros paveldo tvarkybos (su leidimu atlikti tvarkomuosius paveldosaugos darbus, kai ši dalis privaloma) dalys ir (ar) jų kompiuterinis įrašas. Vadovaujantis SĮ 27 straipsnio 2 dalimi, statybą leidžiančius dokumentus, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje ir kituose Lietuvos Respublikos įstatymuose nurodytus dokumentus, išduoda savivaldybės administracijos direktorius ar jo įgaliotas savivaldybės administracijos valstybės tarnautojas. Pagal NKPAĮ 23 straipsnio 9 dalį tvarkomųjų paveldosaugos darbų projektavimo sąlygos ir leidimai atlikti darbus išduodami kultūros ministro nustatyta tvarka. Vadovaujantis šia įstatymine nuostata, Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. ĮV-155 yra patvirtintas Paveldo tvarkybos reglamentas PTR 3.04.01:2005 „Leidimų atlikti tvarkomuosius paveldosaugos darbus išdavimo taisyklės“, kuris reglamentuoja leidimų atlikti kultūros paveldo objekto tvarkybos darbus (toliau – Leidimas) išdavimo tvarką. Pagal šio reglamento 4.1 punktą Leidimus išduoda Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos (toliau – KPD) teritoriniai skyriai – kultūros paveldo objektų, išskyrus savivaldybės tarybos paskelbtus saugomais kultūros paveldo objektus, tvarkybos darbams atlikti.

KPD pateiktais duomenimis, KPD Vilniaus teritorinis skyrius, vykdamas KPD nustatytas nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos funkcijas Vilniaus apskrityje, 2019-10-30 išdavė leidimą Nr. LPV-178 atlikti kultūros paveldo objekto ar kultūros paveldo statinio tvarkybos darbus ardomiesiems architektūriniais, konstruktyviniais tyrimams Gedimino kalne. KPD Vilniaus teritorinis skyrius 2020-11-20 išdavė leidimą Nr. LPVS-139 atlikti I etapo Gedimino kalno tvarkybos darbus (toliau – I etapo darbai). KPD Vilniaus teritorinis skyrius 2021-03-17 išdavė leidimą Nr. LPVS-33 atlikti II etapo Gedimino kalno tvarkybos darbus (toliau – II etapo darbai). Šių darbų projekte išskirtiems tvarkybos darbų etapams išduoti KPD Vilniaus skyriaus leidimai leidžia atlikti projekte numatytus Gedimino kalno tvarkomuosius paveldosaugos darbus, jeigu jie neturi būti

atliekami kartu su tvarkomaisiais statybos darbais, kuriems reikalingas statybą leidžiantis dokumentas. Pagal NKPAĮ 23 straipsnio 1 dalį 1-3 punktus kultūros paveldo tvarkyba atliekama pagal nustatytus paveldosaugos reikalavimus; kultūros paveldo statinio tvarkomųjų statybos darbų reglamentus (statybos techninius reglamentus), patvirtintus aplinkos ir kultūros ministro; kultūros ministro patvirtintus paveldo tvarkybos reglamentus, nustatančius reikalavimus konkrečioms tvarkybos darbams. Kultūros paveldo objekto tvarkomųjų statybos darbų (nekilnojamojo kultūros paveldo vertybių tvarkymo statybos darbų) arba šių objektų teritorijose ar apsaugos zonose esančių statinių statybos darbų atlikimo atvejais, kuriais privaloma vadovautis aplinkos ministro patvirtintais statybos techniniais reglamentais ar kultūros ministro patvirtintais paveldo tvarkybos reglamentais, bei atvejais, kai privaloma vykdyti statybos techniniais reglamentais ir paveldo tvarkybos reglamentais nustatytus reikalavimus, nustato Statybos techninis reglamentas STR 1.01.01:2005 „Kultūros paveldo statinio tvarkomųjų statybos darbų reglamentai“, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. gegužės 5 d. įsakymu Nr. D1-233/IV-196. Pagal šio reglamento 6 punktą tais atvejais, kai nekilnojamojo kultūros paveldo objektų tvarkybos metu atliekami tvarkomieji statybos darbai, kartu taikant ir paveldo apsaugos technologijas, vadovaujamosi reikalavimais, nustatytais: SĮ; NKPAĮ; statybos techniniais reglamentais, patvirtintais Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir papildytais paveldo tvarkybos reglamentais nustatytais reikalavimais (tiesiogiai arba nuorodomis į juos); Lietuvos Respublikos kultūros ministro patvirtintais teisės aktais – paveldo tvarkybos reglamentais, parengtais vadovaujantis Paveldo tvarkybos reglamentų rengimo taisyklių nuostatomis. Tokiu atveju, turi būti išduodamas ir statybą leidžiantis dokumentas, kurį, vadovaujantis SĮ 27 straipsnio 2 dalimi, išduoda savivaldybės administracijos direktorius ar jo įgaliotas savivaldybės administracijos valstybės tarnautojas. Pagal šio reglamento 7 punktą visais kitais atvejais, kai nekilnojamojo kultūros paveldo objekto tvarkomieji darbai atliekami tik pagal paveldo apsaugos technologijų reikalavimus ir/arba atliekami šio objekto paprastojo remonto statybos darbai, apibrėžti statybos techniniame reglamente STR 1.01.08:2002, vadovaujamosi reikalavimais, nustatytais: NKPAĮ; Lietuvos Respublikos kultūros ministro patvirtintais teisės aktais – paveldo tvarkybos reglamentais, parengtais vadovaujantis Paveldo tvarkybos reglamentų rengimo taisyklių nuostatomis. Pažymėtina, jog pagal Paveldo tvarkybos reglamento PTR 3.03.01:2005 „Nekilnojamojo kultūros paveldo statinio tvarkomųjų statybos darbų projekto ar tvarkomųjų paveldosaugos darbų projekto paveldosaugos (specialiosios) ekspertizės atlikimo taisyklės“ 12 punktą, atliekant projekto paveldosaugos (specialiąją) ekspertizę, tikrinama, ar projekto sprendiniai atitinka paveldosaugos reikalavimus, užtikrinančius autentiškumo išsaugojimą, kurie nustatyti: Lietuvos Respublikos kultūros ministro tvirtinamais paveldo tvarkybos reglamentais (12.1 papunktis); laikiniais apsaugos reglamentais (projektavimo sąlygomis), apsaugos reglamentais (kai tokie išduoti) ir apsaugos sutartimis (kai tokios sudarytos) (12.2

papunktis); teritorijų planavimo dokumentais, kitais veiklą saugomose teritorijose reglamentuojančiais dokumentais (12.3 papunktis); specialiosiomis žemės ir miško naudojimo sąlygomis (12.4 papunktis); kitais teisės aktais (12.5 papunktis).

KPD pateiktais duomenimis, 2020 m. spalio 27 d. buvo atlikta I etapo darbų projekto paveldosaugos (specialioji) ekspertizė (aktas Nr. 20-10-05), kurios išvadose nurodyta, kad I etapo darbų projektas „Atitinka tvarkybos darbų projektavimo sąlygų reikalavimus, paveldo tvarkybos reglamentų reikalavimus ir kituose teisės aktuose nustatytus paveldosaugos reikalavimus užtikrinančius autentiškumo išsaugojimą. Projektą siūloma derinti“. 2021-01-22 buvo atlikta II etapo darbų projekto paveldosaugos (specialiosios) ekspertizė (aktas Nr. 21-01-04), kurio išvadose nurodyta, kad II etapo darbų projektas „Atitinka tvarkybos darbų projektavimo sąlygų reikalavimus, paveldo tvarkybos reglamentų reikalavimus ir kituose teisės aktuose nustatytus paveldosaugos reikalavimus užtikrinančius autentiškumo išsaugojimą. Tokiu būdu minėtame projekte numatytiems tvarkybos darbams KPD Vilniaus skyriaus išduoti leidimai leidžia atlikti projekte numatytus tvarkybos darbus. Tačiau, vadovaujantis aukščiau nurodytais teisės aktais, kai kartu su tvarkomaisiais paveldosaugos darbais kartu atliekami tvarkomieji statybos darbai, turėtų būti išduodami ir statybos darbus leidžiantys dokumentai.

Sprendžiant klausimą dėl Tvarkybos darbų interpretavimo planuojant Gedimino kalno ir ant jo esančių kultūros paveldo statinių tvarkymo darbus, svarbi bendrosios kompetencijos teismų suformuota praktika bylose, kuriose buvo nagrinėjami tvarkomųjų paveldosaugos ir tvarkomųjų statybos darbų vykdymo klausimai. Pvz.: Klaipėdos apygardos teismas 2016 m. vasario 18 d. sprendime civilinėje byloje Nr. 2A-394-613/2016 konstatavo, jog, iš teisės aktų analizės matyti, kad, tam tikrais atvejais, tvarkybos ir statybos veiklai kultūros paveldo objekte yra nustatytas kompleksinis teisės aktų, kuriais vadovaujasi tiek KPD, tiek Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos (toliau – VTPSI), taikymas ir tam tikrų darbų priskyrimas tvarkomiesiems paveldosaugos darbams (tvarkybai) savaime neeliminuoja galimybės juos priskirti ir tvarkomiesiems statybos darbams bei taikyti SĮ ir jį įgyvendinančių teisės aktų reikalavimus vertingųjų savybių turinčiuose kultūros paveldo objektuose. Tokiu būdu Gedimino kalno tvarkymo darbų priskyrimas tvarkomiesiems paveldosaugos darbams (tvarkybai) savaime neeliminuoja galimybės juos priskirti ir tvarkomiesiems statybos darbams bei taikyti SĮ ir jį įgyvendinančių teisės aktų reikalavimus, už kurių tinkamą įgyvendinimą, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 8 straipsnio 1 dalimi, yra atsakinga VTPSI.

Pažymėtina, kad klausimas, ar II etapo projekte yra numatyti ne tik tvarkomieji paveldosaugos, bet ir tvarkomieji statybos darbai, kuriems turi būti išduotas statybą leidžiantis dokumentas, turėtų būti išspręstas Vilniaus apygardos teisme išnagrinėjus civilinę bylą Nr. e2-2833-340/2021 pagal UAB „Hidroterra“ ieškinį Lietuvos nacionaliniam muziejui. Tačiau, Kultūros ministerijos žiniomis,

Lietuvos nacionaliniam muziejus, siekdamas kuo greičiau pradėti Gedimino kalno II etapo tvarkymo darbus, planuoja nelaukti kol bus išspręstas minėtas teisminis ginčas ir artimiausiu metu viešojo konkurso būdu nupirkti projektavimo paslaugas II etapo projekto užbaigimui ir jam įgyvendinti visų reikalingų leidimų gavimui, kas turėtų užtikrinti Gedimino kalno II etapo tvarkymo darbų teisėtumą ir tinkamą atlikimą, užtikrinsiantį ilgalaikį Gedimino kalno ir ant jo stovinčių kultūros paveldo statinių stabilumą.

Taip pat informuojame, kad šiuo metu yra rengiama nauja NKPAĮ redakcija. Vienas pagrindinių šio įstatymo pakeitimo projekto rengimo tikslų yra aiškiai apibrėžti ir reglamentuoti kultūros paveldo objektuose ir jų teritorijose atliekamus darbus.

Kultūros viceministras

Rimantas Mikaitis

Gintaras Džiovenas, tel. 860846011, el. p. Gintaras.Dziovenas@lrkm.lt